

Denna skrift från 1995 utgjorde ett kollektivt arbete inom Stiftelsen Skånsk Framtid. Den syftade till att bli en sammanställning av de problem som skånska organisationer och enskilda personer ställdes inför när de försökte hävda skånska intressen i dåtidens centralsvensk-orienterade politiska och mediala miljö. Det framgår av artikeln att det som i andra delar av Europa anses som självklart när det gäller att hävda en regional och historisk identitet har i Sverige nästan blivit otänkbart. Skriften var tänkt att utgöra ett kortfattat underlag för en fredlig och naturlig utveckling mot ett större regionalt självstyre i regionen.

SSF

Till eftertanke om Skånelandsaktiviteterna

Stiftelsen Skånsk Framtid (SSF) 1995

Regionalt kulturintresse

På många håll skulle uppbyggandet av en regional kulturrörelse enbart vara en sak som möttes med positivt intresse. Det är berikande att människor håller kulturen levande, att de ökar sin medvetenhet genom att vara historiskt kunniga och att de finner samman i folkliga gemenskaper, att kulturregionen ges en identitet och att det förgångna görs till en del av framtiden. I allmänhet applåderas sådana aktiviteter och främjas genom stöd från många håll i samhället.

Skånelands unika situation

Så är dock inte fallet när det gäller Skåne och Skåneland. Här motarbetas varje folklig kulturell aktivitet, som på allvar tar fatt i det förgångna. Organisationer och föreningar som vill stå på en historisk grund misstänkliggörs och mycket skånskt kulturengagemang blir beskrivet som töntigt, provinsialt och nostalgiskt. Varje organisation/förening med regionala ambitioner blir beskyllda för alla möjliga otrevligheter som t.ex. konfliktskapare, rasister, tokstollar och hembygdsromantiker. Denna typ av angrepp har varit synliga de senaste 100 åren och frågan måste ställas: Varför kan man t.ex. i andra kulturregioner som Jämtland och Gotland hissa sina kulturflaggor privat och officiellt utan problem, medan Skånelands kulturflagga under årtal utsatts för motkrafter av olika slag? Varför är det positivt att vara lokalpatriot i andra regioner, men inte i Skåneland?

Skånelands betydelse

Svaret på detta är att Skånelands historiska bakgrund, geografiska läge och samhällsmässiga betydelse gör situationen speciell. Sedan gammal tid har man ansett att "Skåne är nyckeln till Norden" dvs den som behärskade Skåne den hade makten i Norden. Den geopolitiska situationen har också varit, att Sverige och Danmark varit jämnstarka och att den som kontrollerat Skåneland fått en övervikt. Fram till 1600-talet var Danmark dominerande, därefter Sverige.

Detta gäller i hög grad även idag. Skulle Skåneland med dess 1.5 miljoner människor och övriga resurser glida ihop med Danmark så hoppar dominansen åter över. Något sådant händer inte alls om Jämtland/Härjedalen åter skulle bli norskt eller Gotland självständigt. Sverige skulle inte påverkas ett dyft av detta.

Makt-Sveriges agerande

Därför håller Maktsverige ett vaket öga på vad som händer i Skåneland. Som en demokratisk stat kan man inte förbjuda regionala yttringar, men man gör vad man kan för att misstänkliggöra sådana och man stödjer inte regionala aktivister som kan tänkas utveckla en självständig kulturpolitisk linje. Ett sådant centralsvenskt tryck sker på många sätt och genom många personer. De största insatserna görs av svenskar i Skåneland som genom positioner i kulturnämnder, organisationer, styrelser och partier på gräsrotsnivå motarbetar regionala yttringar.

En annan och viktig hämmande faktor är media, som silar bort det regionala och som vägrat att seriöst ta upp det skånska problemet till debatt. I Sverige kan allt debatteras, men inte den skånska frågan. Alltför mycken förfärlighet är sopad under mattan i samband med Skånelands erövring, ockupation och kuvande. Detta vill man av två orsaker inte ha fram. Den ena är att den svenska historieförfalskningen blir avslöjad, det andra är att människor i Skåneland kan tänkas byta historisk och kulturell lojalitet.

Den svenska enhetsbilden

Under lång tid har man i Sverige drivit tesen "ett land, ett folk, en historia, ett språk, en kultur" Utifrån denna tes har allting blivit svenskt oavsett om det har med Sverige att göra eller ej. Denna myt är ett hinder för en regional mångfaldsutveckling i Sverige och en barriär för regionala identiteter. Kanske är den svenska "enhetsmyten" det mest betongfasta av de rikssvenska tankekoncepten. Kanske är då också ifrågasättandet av denna myt något som får det etablerade samhället att använda alla medel för att fasthålla den.

Erfarenheterna från de senaste årtiondenas insatser på den skånska kulturella fronten visar att så är fallet. Alla som verkar på det kulturellregionala fältet riskerar att bli utsatta för olika former för påhopp från centralsvensk sida, oavsett om de är forskare, författare, politiker, kulturpersoner, föreningsaktiva eller andra. Det bedrivs en psykologisk förföljelsekampanj, som ibland använder förfärande argument och beskyllningar.

Exempel på angreppsområden

Angreppen sker på två områden. För det första görs normala demokratiska krav suspekta. Vad som hävdades vara rättigheter och förnuft när det gäller det svenska blir när det gäller det skånska precis det motsatta.

- Att t.ex. anse att ett svensk barn skall lära svensk historia anses självklart. Att kräva skånsk historia för skånska barn sägs däremot vara fjanteri eller nostalgi.
- Att flagga svenskt är patriotiskt, att flagga skånskt är provinsiellt och töntigt.
- Att Skånepartiet en tid viftat med Skånelandsflaggan är tillräckligt för att argumentera mot den. Att Vitt Ariskt Motstånd (VAM) gjort samma med den svenska flaggan är genant, men kan förbises.
- Att andra stater stödjer sina minoritets- eller regionalkulturer är fint - ex Finland och finlandssvenskarna men att Sverige skulle stödja östdanskt och skåneländsk kultur är oacceptabelt.

Det andra området som beskyllningar är vanliga på, är att Skånelands företrädare, föreningar och organisationer, sägs vara odemokratiska, främlingsfientliga, rasister, farliga för Sverige eller alltför danskvänliga.

Regionalismens dubbelhet

Det är ganska lätt att angripa en regional kulturrörelse på detta sätt. Även om regionalismen är ytterst framtidsinriktad och ekologiskt kulturellt mångfaldsorienterad, så har den fotfäste i de historiska skeendena. Även om den är demokratisk och allmänt minoritetsstödjande så börjar den i det egna. Detta ger regionalismen en spännvidd och därmed en sårbarhet. Intresset för historia kan principiellt både vara nostalgi och ett kunskapssökande för framtidsbeslut. Intresse för logisk geografi kan både vara "separatism" och ekologisk världsförnuft. Intresse för regional identitet kan både vara ett hot mot statens enhet och en förstärkning av dess kompetens. I och med denna dubbelhet så öppnas för olika tolkningar och de som värnar om staten som den är, kan tolka regional-yttringarna negativt. Detta görs också, vilket envar som följt insändarspalterna kan konstatera.

Sverige framställer sig gärna som ett fritt, öppet och demokratiskt samhälle. Så är också fallet på många områden, men inte när det gäller det skånska. På detta fält är det motsatt så att folk är skrämde. Kanske finns det ett folkminne som präglats av den brutala behandling, som Skåneland utsatts för genom tiderna från svensk sida, kanske är det storsvenska enhetskonceptet (ett folk, en historia etc) så dominant att normalt civilkurage inte räcker till för människor eller kanske räcker ovan för vad vänner och bekanta skall tycka.

Det skrämde folket

Faktum är att folk i Skåneland idag är rädda för de reaktioner, som kan uppstå om man skrapar på Sverige bilden. Detta innebär att mängder med människor inte vågar medverka i skånska kulturregionala aktiviteter, inte vågar hissa flaggan, inte vågar använda naturligt skånskt språk i TV etc.

Med denna folkrädsla som ett faktum, är det ännu viktigare att man från regional sida agerar med försiktighet.

Om en regional rörelse skall klara sig, måste den följa vissa spelregler. Inte det minsta övertramp får göras och budskapet måste vara kristallklart. Företrädare såväl som alla involverade måste vara medvetna om den angreppslust som finns på olika håll. Denna angreppslust tar utan skrupler fasta på enstaka personers svaghet eller enstaka uttalanden och använder dessa mot hela rörelsen.

Regionfolket contra utanförskapet

Det vanligaste angreppet mot en regional kulturrörelse bygger på utanförskap. De som inte är involverade känner sig diskriminerade. De finner en slags bevis i de etniska konflikter som förekommer på olika håll och hävdar att samma typ av bortstötande kan ske här.

Det enda försvaret mot denna typ av anklagelser, är att försöka få folk att förstå att den moderna regionalismen inte är folkstamsetnisk. När regionalister talar om det regionala folket så ingår i detta alla som bor i regionen oavsett om de har familjerötter i regionen eller är tillflyttare.

Normalt består det regionala folket av en majoritet, vars rötter går djupt ner i släktena på platsen. Från denna huvudgrupp har folk flyttat - utvandrare - och till den har folk kommit - invandrare. Många av dem som kommit till har bidragit till den regionala kulturens utveckling. Det är säkert också nödvändigt att en regional kultur får tillskott utifrån annars förtvinar också den. Det är lätt för den som kan Nordens historia att se vilka väldiga tillskott som kommit utifrån med tyskar, holländare, valloner, skottar etc.

Folket i regionen är bärare av regionens historia, språk, kultur etc. Det är regionfolkets uppgift att bevara, förvalta och förnya detta, så att den regionala identiteten hela tiden kan stärkas.

Vad som är avgörande är att regionbefolkningen vårdar sin bakgrund och att tillflyttarna respekterar den. Så är dock inte fallet om en centralmakt utifrån desavoerar det regionala och försöker påföra regionen ett annat språk, en annan historia etc.

Region och Nation

Om en region inom definierbart territorium har en obruten folklig kontinuitet som bas, en egen historia, har eller har haft ett eget språk samt har en kulturell egenart, då är det tal om en nation. Men även en sådan måste vara öppen för till och från flyttning samt inriktad på att ta till sig nya människor och idéer utifrån.

I den moderna regionalismen finns således inget utanförskap om inte människor själva väljer att ställa sig utanför. Några etniska konflikter bör därför inte finnas.

Det är däremot viktigt att den regionala identiteten och kulturen är så stark och tydlig att den klarar att var mottagare av det utifrån kommande, så att den kan bearbeta och integrera detta.

En skånsk kulturregional rörelse måste slå fast:

- att regionen omfattar alla i regionen
- att den regionala kulturen måste växa genom ett ökat intresse för det egna och en förmåga att integrera nytt utifrån en historisk-kulturell plattform

Det är också viktigt att slå fast att man inte kan acceptera att skrota den egna historien, språket och kulturen för att överta en svensk (eller sydsvensk) identitet. Det svenska centralsystemets försök att uttradera Skåneland som kulturregion är helt oacceptabelt. Varje region skall stå på egen grund och alla kulturer skall ha likvärdiga möjligheter. Detta har ingenting att göra med etniska konflikter eller utanförskap. I en regional värld med respekt för det egna och öppenhet gentemot andra finns plats för alla människor.

Anklagelser som skånska kulturrörelser utsätts för

1. Rasism och utanförskap
  2. Våldsamhetshot
  3. Tönteri
  4. Revanschism
  5. Samhällskonflikter
1. **Rasism.** Organisationer som anslutits till internationella mindretalsorganisationer som UNPO och FUEN har bedömts med utgångspunkt på deras syn på de mänskliga rättigheterna för individer och folkgrupper. SSF' s medlemskap i dessa båda organisationer är i sig ett tillräckligt argument för att mana alla anklagelser om rasism i jorden. Det finns säkert rasister i Skåne som på alla andra håll, men detta fenomen har inget att göra med de skånska rörelserna.
  2. **Våldsamhetshot.** En regionalisering och en kulturrenässans kan bara ske genom en demokratisk och fredlig aktivitet. Ingen vandalisering, inga våldsamheter eller liknande skall ligga inom verksamhetens ram.
  3. **Tönteri.** En skånsk kulturaktivitet lider av ett antal olika negativa belastningar.
    - En allmän uppfattning har gällt att vad som får sitt uttryck i huvudstaden är modernt och acceptabelt medan provinsyttringar ansetts vara bakåtsträvande, okvalificerade och "töntiga".
    - En rad aktiviteter i Skåne under senaste århundradet har styrkt denna uppfattning. Edvard P-filmerna och byfånerollerna i TV förstärker bilden av det skånska som provinsialt.

- Inga tunga personer har stått upp för regionalismen i vår region. Det skånska saknar portalfigurer.
- Många skåningar har genom sitt språk och sitt beteende i det närmast tagit avstånd från skånsk kultur och identitet. Detta ger felaktiga signaler.

Allt detta har gett bilden av att skånskt är identiskt med töntigt. Detta kan endast motverkas av att man lyfter fram en modern regionalism i skånsk tappning på kvalificerad nivå.

4. **Revanschism.** Ibland hörs uttrycket "Skåneland tillbaka till Danmark". Detta leder omedelbart till starka motreaktioner i Sverige. Uttrycket är helt irrelevant inför ett "Regionernas Europa", där centralstater av svensk och dansk typ är på väg att fasas ut. Skånelands framtid hör ihop med "Regionernas Europa".

Att få människor till att tänka i regionala mönster med framtidsorientering istället för i statsmönster av gammal typ är svårt. Varje stat basunerar ut sitt statsideologiska budskap via press, tv, radio och politik. Endast en idog argumentation kan motverka detta och i denna måste begreppet revanschism beskrivas som totalt ute ur tiden.

5. **Samhällskonflikten.** Människor i Sverige har länge levt i en mycket skyddad miljö och är ovana vid konflikter. Man kan därför inte skilja på destruktiva konflikter som de som föregick i f.d. Jugoslavien och den sunda kulturkamp som nu föregår i Västeuropa mellan centrala maktorgan och regionala folkliga krafter. Att klara denna typ av anklagelser är svårt.

Danska aktiviteter

En skånsk kulturrenässans kan inte genomföras utan stöd och hjälp från Danmark. Trots allt ligger en stor del av vårt kulturarv och vår historia i det danska. Att knyta kontakter, bilda stödföreningar etc. västansunds är en nödvändighet.

Det finns dock mycket snäva gränser för vad man kan göra från dansk sida. Varje dansk aktivitet kommer från svensk sida att bli betraktad som ett försök att få fotfäste i Skåneland. Det skall inte många felsteg till från danskar för att möjligheterna för skåningarna skall försvinna.

Danska aktiviteter bör inriktas på Danmark. Det finns ett stort behov för danskarna att återupptäcka det Skåneland man förträngt i historieundervisning och kulturliv. Bara att lära danskarna att Skåneland existerar är en stor uppgift.

Bakgrunden

Bakom de tankar som presenterats här, ligger erfarenheterna från skånskt regionalt kulturarbete under många årtionden. Denna erfarenhet berättar att det hittills inte lyckats att få igång en bred folklig aktivitet eller allmän positiv accept av det skåneländska.

Orsakerna är att man från skåneländsk sida inte har varit tillräckligt försiktig, inte arbetat på rätt nivå och inte förmått göra rätt kopplingar. I dagens läge innebär EU och det ökande intresset för de mänskliga rättigheterna stora möjligheter för fungerande kopplingar. Det är med detta som stöd, som man kan vara optimistisk inför framtiden. Den situation som föreligger idag för en demokratisk och humanistisk regionalism är unik. Denna situation får inte hanteras fel.

Styrelsen
Stiftelsen Skånsk Framtid
1995-06-09